

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Indledningen er redigeret af Vibeke A. Pedersen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “En Bede-Psalme”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Forlæg og inspirationskilde
- 3 Indhold
- 4 Efterliv
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Grundtvigs “En Bede-Psalme” stod trykt den 2. august 1835 på forsiden af ugeskriftet *Nordisk Kirke-Tidende*. Som Grundtvig angav i en note, var salmen en omarbejdelse af en ældgammel dansk sang. Ligesom adskillige andre ældre salmer fra den danske salmetradition var salmen ikke repræsenteret i samtidens autoriserede *Evangelisk-kristelig Psalmebog* fra 1798. Salmebogens redaktion havde gennemgående valgt at udelade eller i væsentlig grad at ændre ældre salmer, så bogens salmer kunne stemme overens med oplysningstidens fremherskende teologiske strømninger og passe ind i tidens æstetiske smag. Fra 1811 havde Grundtvig offentligt beklaget dette forhold (se f.eks. i [indledningen til “De hellige tre Konger”](#)), og i årenes løb havde han fundet sammen med mange ligesindede i savnet af de gamle salmer.

At digte nye og især at bearbejde ældre salmer, så de kunne blive tilgængelige for samtidens kirkegængere og andagtssøgende, var et stort projekt, som Grundtvig havde haft i tankerne længe. Her i sommeren 1835 var tanken så småt ved at blive til handling.

En forudsætning var en sikring af Grundtvigs økonomi. I et brev af 29. juni tilbød den

velhavende Gunni Busck ham et års understøttelse på 1000 rigsbankdaler. Til sammenligning havde en almindelig arbejdsmand mulighed for at tjene ca. 100 rigsbankdaler om året (se Thestrup 1999, s. 38). Som Busck skrev med et ordvalg, som hans afdøde far ville have brugt, så ønskede han med pengene og “Herrens Hjælp [at] forskaffe vore Børn og Børnebørn at synge de gamle Psalmer, som styrkede og husvaledede og glædede os, saa vi glemte ikke Gud under Verdens Fristelser og Jordens Møie!” (Bech 1878, s. 167 f.). Grundtvig takkede straks for den store gave, og måneden efter fortalte han Busck, at han nynnede “paa de gamle Psalmer” (Bech 1878, s. 174; breve til Busck af 30. juni og 28. juli 1835).

2 Forlæg og inspirationskilde

Teksten til “En Bede-Psalme” har rødder tilbage i katolsk tid. Efter et forlæg af den franske dominikaner Alanus de Rupe gendigtede Hr. Michael, der var præst i Odense, omkring 1496 en digtecyklus på dansk med rosenkransbønner til Jomfru Maria, et såkaldt Mariapsalter. Cyklussen, der var udstyret med den latinske titel *Expositio pulcherrima super rosario beate marie virginis* (den ypperste udlægning om den salige Jomfru Marias rosenkrans), udkom 1515.

Efter reformationen lavede Hans Thomissøn et udpluk af strofer fra flere af digtene og kædede dem sammen til en salme, der ikke mere var formet som en bøn til Jomfru Maria, men til Jesus Kristus. “O Jesu hør mig for din Død” udkom 1569 i reformationstidens autoriserede *Den danske Psalmebog* (blad 57-59). Det er denne udgave af salmen, Grundtvig har taget udgangspunkt i.

Læs mere

Om Hr. Michaels rosenkransdigtning, se *Dansk litteraturs historie*, bind 1, s. 108-112; om salmestoffets forandring og genbruget af strofer fra udgave til udgave, se Malling 1962-1978, bind 4, s. 155-159.

Den indledende strofe af “En Bede-Psalme” er en temmelig tekstnær gengivelse af reformationstidens salme, mens Grundtvig til stroferne 3-8 har hentet inspiration og enkelte delelementer fra forlægget. F.eks. er verslinjen “Af Vand Du skaber herlig Viin” med hentydning til brylluppet i Kana (strofe 5,2; jf. Joh 2,7-10) overtaget fra forlæggets strofe 6,2 (Thomissøn 1968 [1569], blad 58r). På lignende måde er “Du er den Soel, som skinned klar” (strofe 4,1) lånt fra forlæggets “Ieg er den Soel som altid skin” (strofe 6,1; Thomissøn 1968 [1569], blad 58r). Denne verslinje, der i øvrigt stammer helt tilbage fra Hr. Michaels digtecyklus (se Malling 1962-1978, bind 4, s. 156), anvender Grundtvig som afsæt for strofe 9-12, der er en selvstændig tildigtning af Grundtvig (se bl.a. Hansen 1937-1966, bind 1, s. 209). Den gamle danske salme, “O Jesu hør mig for din Død”, har således dels været forlæg, dels inspirationskilde for Grundtvig til hans “En Bede-Psalme”.

3 Indhold

I Grundtvigs gendigtning er temaet bøn fastholdt. "En Bede-Psalme" er formet som en bøn fra mennesker i nød til Jesus, der i er Himlen. Gennemgående i salmen kommer bønnen fra et kollektivt 'vi', der er underlagt fælles, jordiske vilkår. Undtagelsen er strofe 7, hvor den talende er et 'jeg', og hvor indholdet i strofen understreger den enkeltes underlegenhed over for Gud og behov for frelse gennem Kristus.

De tolv strofer er sammensat som i en U-form, hvor strofe 6-7 er det centrale omdrejningspunkt. Strofe 1-5 viser menneskenes situation i modsætning til Jesu almagt og egenskaber. Strofe 8-12 rummer en fortrøstning til, at bønnen bliver hørt om, at Helligånden på Jesu vegne vil være til stede blandt de troende i hans menighed. Omtalen af Helligånden er et af de træk, Grundtvig har tilført salmen i forhold til forlægget (se strofe 2 og 8).

I et opgør med den æstetiske stil og det teologiske budskab fra *Evangelisk-kristelig Psalmebog* har Grundtvig i sin gendigtning bibeholdt "Helves Afgrund" (strofe 6,1-2) og "Pinen" (strofe 6,5) fra forlægget hos Thomissøn (Thomissøn 1968 [1569], blad 58r, strofe 7). Det var karakteristisk for *Evangelisk-kristelig Psalmebog*, at salmerne gennemgående ikke var bibelske og konkrete i deres billedsprog. Eksempelvis var Djævelen og Helvede ikke nævnt ved navn, men omformet til en abstrakt størrelse som 'det onde' (se f.eks. Mallings 1962-1978, bind 8, s. 294 og 300).

4 Efterliv

Da Grundtvig i 1836-1837 skulle redigere resultatet af sit store salmeprojekt, fik han ikke plads til "En Bede-Psalme". I hæfterne 1-4 og 8 af *Sang-Værk til den Danske Kirke*, hvor Grundtvig placerede salmer om den almindelige kirke, kunne "En Bede-Psalme" være passet ind. Til sin udgivelse foretrak han imidlertid andre af sine bearbejdelser af salmer fra den ældre danske salmetradition.

De tildigtede strofer 9-12 fandt dog vej ind i salmetraditionen som anvendt salme. I 1857 lavede P.A. Fenger et selvstændigt udtag af stroferne, som blev optaget i de følgende officielle salmebøger og findes i *Den Danske Salmebog* (2002) som nr. 673.

5 Anvendt litteratur

- Bech, Henrik udg. (1878) *Gunni Busck, et Levnedsløb i en Præstegaard*, 2. udg. København.
- *Den Danske Salmebog* (2002). København.
- *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt* (1798). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1837: 1836-1837) *Sang-Værk til den Danske Kirke*, bind 1. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*, bind 1-3. Odense og København.

- Malling, Anders (1962-1978) *Dansk salmehistorie*, bind 1-8. København.
- Michael (1515) *Expositio pulcherrima super rosario beate marie virginis, in danica lingua, copulata noviter et impressa*. København.
- Michael & Hans Thomissøn (1968) "O Jesu hør mig for din Død" i *Den danske Psalmebog, met mange Christelige Psalmer, Ordentlig tilsammenset, formeret oc forbedret*, red. Hans Thomissøn, blad 57-59 [1569]. København.
- Schack, May m.fl. red. (2006-2009) *Dansk litteraturs historie*, bind 1-5; bind 1 (2007): *1100-1800*. København.
- Thestrup, Poul (1999) *Mark og skilling, kroner og øre. Pengeenheder, priser og lønninger i Danmark i 360 år (1640-1999)*. Odense.
- Thomissøn, Hans (1968) *Den danske Psalmebog, met mange Christelige Psalmer, Ordentlig tilsammenset, formeret oc forbedret*, udg. Erik Dal [1569]. København.